

Sammanfattning

Denna rapport undersöker hur den globala tobaksindustrin påverkar mänskliga rättigheter och miljö, och bygger på en fallstudie från odlingsområden i Bangladesh. Rapporten konstaterar negativa konsekvenser för bönder och deras familjer, samhällen samt värdefulla naturskogar intill tobaksfält som drivs av ett av Storbritanniens största företag, British American Tobacco plc. (BAT).

BAT och andra multinationella tobaksbolag expanderar sina tobaksodlingar i utvecklingsländer, i miljöer som stärker industrins kopplingar till människorättsutmaningar och miljöförstöring. Syftet med den här rapporten är att stödja och stimulera konstruktiv dialog kring hur tobaksbolag kan utveckla sitt ansvarsarbete i globala leverantörsled för att skydda människor och miljö.

Rekommendationerna riktas till tobaksbolag, investerare samt till politiker och beslutsfattare inom handel och hållbar utveckling, utvecklingssamarbete och hälsa, och även till tobaksconsumenterna.

Tobaksodling är en osäker sysselsättning för många bönder som kontrakteras av BAT: å ena sidan innebär det höga investeringskostnader och risker, å andra sidan finns det potential för höga vinster. Swedwatchs analys visar att BAT, genom bristfälliga kontraktsmodeller och osäkra villkor, bidrar till överskuldssättning som försätter många bönder i fattigdom. På grund av deras svårigheter att betala av lån och räntor, hamnar många bönder i en beroenderelation till BAT som Swedwatch bedömer ökar riskerna för situationer som av Internationella arbetsorganisationen (ILO) definieras som skuldlaveri.¹

I distriktet Bandarban, som är del av den stängda och militariserade regionen Chittagong Hill Tracts, inledde BAT sina första testodlingar mitt under en pågående väpnad konflikt på 1980-talet. Som del av den bangladeshiska regeringens upprorsbekämpning, tvingades ursprungsfolk med våld från sina marker, som sedan omdistribuerades av regeringen till 400,000 bosättare från andra delar av landet.² Trots Bandarbens framträdande människorättsrisker, höga fattigdom samt stora grupper av missgynnade ursprungsfolk och internflyktingar, har BAT aldrig genomfört en konsekvensanalys med fokus på mänskliga rättigheter i samråd med bönder och lokalbefolkning. I sin kommunikation med Swedwatch uppgav BAT, angående verksamheten i Bangladesh, att företaget, globalt, "inte anser att några specifika odlingsområden utgör högre risker än andra".³

Resultaten av Swedwatchs studie indikerar att följande punkter kräver brådskande uppmärksamhet:

- I kontrast till BAT:s försäkran att inga fall av barnarbete rapporterats från leverantörsledet i Bangladesh visar Swedwatchs studie att barnarbete är utbrett på företagets tobaksfält. Såväl bönders som arbetstgares barn arbetar långa dagar inom odling och förädling av tobak. Det innebär att många av dem inte går i skolan.

¹ Swedwatch använder sig av Internationella arbetsorganisationens (ILO) definition där termen "bonded labour" ses som en typ av tvångsarbete och refererar specifikt till situationer där en person tvingas till arbete genom ackumulerad skuldsättning. http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/news/WCMS_237569/lang-en/index.htm, hämtad 05042016.

² Adnan, S., Dastidar, R., Chittagong Hilltracts Commission Dhaka, International Work Group for Indigenous Affairs Copenhagen, Alienation of the Lands of Indigenous Peoples in the Chittagong Hilltracts of Bangladesh. 2011. http://www.iwgia.org/iwgia_files_publications_files/0507_Alienation_of_the_lands_of_IPs_in_the_CHT_of_Bangladesh.pdf, hämtad 28032016.

³ Jennie Galbraith, Head of Sustainability and Reputation Management at the Legal and External Affairs Department of BAT Headquarters in London, United Kingdom. Email till Swedwatch 18052016.

- De arbetsrelaterade riskerna inom tobaksodling omfattar att nikotin från tobaksplantan tränger in genom huden, så kallad *Green Tobacco Sickness*, under skörd samt exponering för bekämpningsmedel utan skyddsutrustning. Arbetets negativa effekter på barns och vuxnas hälsa och välmående är allvarliga och utbredda.
- BAT:s oförmåga att kontrollera böndernas nyttjande av virke från naturskogar för att torka tobaksblad i speciella ugnar bidrar till avskogning och utarmning av unik biologisk mångfald i Bandarban.

Som svar på resultatet av Swedwatchs studie betonade BAT:s huvudkontor de fördelar som tobaksodling genererar, och uppgav att den stora majoriteten av de problem som beskrivs ”inte känns till som förekommande på de gårdar som kontrakterats för produktion samt att problembeskrivningarna är faktamässigt inkorrekta”. Till stöd för sitt uttalande delgav BAT en stor mängd företagsinformation samt ett antal uppdragsstudier om socioekonomisk samt miljömässig påverkan i leverantörsledet för tobak. BAT tillade att om Swedwatch kunde identifiera specifika gårdar där påstådda missförhållanden ägt rum skulle företaget utreda dessa samt, om tillbörligt, vidta åtgärder.⁴

BAT:s svar på studiens resultat återfinns i rapportens kapitel 4, 6 och 7 samt i bilaga 3: ”Analysis of BAT’s Human Rights & Environmental Measures in the Supply Chain”. Företagets respons på den fullständiga rapporten och dess innehåll publiceras på Swedwatchs hemsida, www.swedwatch.org.

⁴ Ibid.